

Terör Riskine Yönelik Seyahat Uyarıları: Türkiye'ye En Fazla Turist Gönderen Ülkelerin Yaklaşımları*

Arş. Gör. Burçin KIRLAR CAN

Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Denizli, e-posta: burcinkirlar@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0819-3014>

Öz

Terör riskine yönelik resmi seyahat uyarı ve tavsiyelerinin temel alındığı bu çalışma, son yıllarda Türkiye'ye en fazla turist gönderen ülkelerin yayınladığı duyuruları ve Türkiye'nin bu duyurulardaki durumunu incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Almanya, Rusya, İngiltere, Gürcistan, Bulgaristan ve İran Dışişleri Bakanlıklarının web sitelerinde yer alan yurtdışı seyahat uyarıları ile Türkiye hakkındaki seyahat tavsiyeleri, ikincil veri olarak ele alınmış, kalitatif içerik analizine tabi tutulmuş ve betimsel olarak yorumlanmıştır. Araştırma sonuçları turist gönderen ülkelerin yayınladıkları uyarılarda farklılıklar olduğunu, ülkeler arasındaki ikili ilişkilerin uyarılara yön verebildiğini göstermiştir. Temmuz 2017 itibarıyla Gürcistan'ın Türkiye'ye yönelik bir seyahat uyarısı veya tavsiyesi bulunmamaktadır. Seyahat uyarıları için ayrı bir liste yayınlamayan İngiltere, Türkiye'deki terör olayları ile ilgili en fazla bilgi veren ülkedir. İran ve Rusya'nın Türkiye'deki terör riskine yönelik seyahat uyarıları bulunmaktadır. Bulgaristan, Türkiye'yi ikinci seviye riskli ülkeler arasında saymakta ve vatandaşlarına ülkenin güncel durumuyla ilgili daha fazla bilgi almalarını önermektedir. Almanya'nın seyahat uyarısı yayınladığı ülkeler arasında Türkiye yer almazken, Türkiye hakkındaki seyahat tavsiyelerinde en son yaşanan terör olaylarıyla ilgili bilgiler verilmektedir. İran, Rusya ve Bulgaristan, seyahat tavsiyelerinde net bir olayı veya Güneydoğu dışındaki bir yeri işaret etmemekte, buna rağmen Türkiye'de yüksek terör riski olduğunu belirtmektedir. Dünya Turizm Örgütü'nün seyahat tavsiyeleri ilkeleri dikkate alındığında, turist gönderen ülkelerin uyarılarının güvenilirlik ve etik bakımdan tartışılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seyahat riskleri, Seyahat Uyarıları, Güvenlik, Terör, Turizm.

*Bu çalışma 18. Ulusal Turizm Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuş ve bildiri kitabında yayımlanmıştır.

Türk Turizm Araştırmaları Dergisi
Cilt.2, Sayı.2, 2018
ss.21-33.

DOI: 10.26677/tutad.2018.29.

Önerilen Atıf:

Kırlar Can, B. (2018). Terör Riskine Yönelik Seyahat Uyarıları: Türkiye'ye En Fazla Turist Gönderen Ülkelerin Yaklaşımları, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt.2, Sayı.2, ss.21-33.

Travel Warnings against Terrorism Risk: The Approach of Top Tourist Source Countries to Turkey

Research Assistant, Burçin KIRLAR CAN

Dokuz Eylül University, Faculty of Business, Izmir, e-mail: burcinkirlar@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0819-3014>

Abstract

Based on official travel warnings and advisories against terrorism, this study aims to examine the announcements issued by top tourist source countries to Turkey in recent years and Turkey's condition within these announcements. Travel warnings and advisories, issued on the Foreign Ministry web pages, of Germany, Russia, United Kingdom, Bulgaria, and Iran were analyzed as secondary data within the qualitative research and descriptive analysis was conducted to interpret the data. Results of the study revealed differences in the warnings of tourist source countries and bilateral relations between countries may have a dominating role on travel warnings. By July of 2017, Georgia has neither travel warnings nor advisories against Turkey. United Kingdom, which does not have a special travel warning list, gives the most detailed information about terrorism incidents in Turkey. Iran and Russia have travel warnings about terrorism risk in Turkey. Bulgaria ranks Turkey in the second-level risky countries and advises its citizens to get more information about the current condition of the country. While Turkey is not listed among the countries where Germany has issued travel warnings, it provides information on the latest terrorist incidents in Turkey. Iran, Russia, and Bulgaria do not point out a clear case or place except from Southeast region, though it is stated in their travel advisories that Turkey is under high risk of terrorism. From the point of travel advisory principles of World Tourism Organization, it has become clear that the warnings of tourist source countries must be discussed in terms of reliability and ethics.

Keywords: Travel risks, Travel warnings, Security, Terrorism, Tourism.

Journal of Turkish Tourism Research
Vol.2, Issue.2, 2018
pp.21-33.

Suggested Citation:

Kırlar Can, B. (2018). Travel Warnings against Terrorism Risk: The Approach of Top Tourist Source Countries to Turkey, *Journal of Turkish Tourism Research*, Vol.2, Issue.2, pp.21-33.

GİRİŞ

Geçtiğimiz birkaç yılda dünya genelinde birçok terör saldırısı yaşanmış ve bu durum küresel çapta güvenlik ve emniyet ile ilgili gittikçe artan bir endişeye yol açmıştır. Endişe verici bu olayların sıklığı ve medya kapsamı arttıkça turist talebindeki olumsuz etkilerin de daha belirgin olacağı bilinmektedir. Turistlerin rezervasyon ve iptal davranışları, etkilenen bölgedeki mekânsal seçim ya da diğer talep özelliklerindeki değişiklikler bu etkiler arasında sayılabilir (Pizam ve Mansfeld, 2006). Riskten kaçınma insanoğlunun korunma ihtiyacının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Korstanje, 2011). Turizm; güvenlik ve emniyetten bağımsız olmadığı ve tehlike barındıran ortamlarda gelişemeyeceği için hükümetler, seyahat acenteleri ve medya, uluslararası turizmle ilgili riskler hakkında düzenli uyarılar yayınlamaktadır (Lepp ve Gibson, 2003). Türkiye de yaşadığı bir dizi terör saldırısı ile çeşitli ülkelerin hakkında seyahat uyarıları yayınladığı destinasyonlardan birisi olmuştur.

Bu araştırma, Türkiye'ye en fazla turist gönderen ülkelerin teröre yönelik riskler ile ilgili yayınladığı resmi seyahat uyarı ve tavsiyelerini ve Türkiye'nin bu duyurular içindeki durumunu incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Seyahat tavsiye ve uyarıları, özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) gerçekleştirilen 11 Eylül saldırılarının ardından, dünya çapında seyahat edenlerin destinasyon kararı vermelerinde oldukça belirleyici bir role sahiptir (Beirman, 2006). Bu uyarılar yalnızca resmi özellik taşıdığı için değil aynı zamanda hükümetlerin sosyal medya platformlarında paylaşıldığı ve geniş kitlelere ulaştığı için büyük önem taşımaktadır.

Ülkeler vatandaşlarını risklerden korumanın ötesinde bu uyarıları ekonomik veya politik birtakım çıkarları doğrultusunda kullanabilmektedir, bu da uyarıların güvenilirliği konusunda bazı şüpheler uyandırmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın bulguları etik açıdan da değerlendirilmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Turizm; terör saldırıları, salgın hastalık ya da doğal afetler gibi belirsiz ya da tahmin edilmesi güç olaylardan ciddi biçimde etkilenmekte, bu etkinin olayların meydana geldiği ülke ya da yerdeki turist hareketliliği üzerindeki derecesi yerel ve uluslararası medyada sunuluş biçimiyle iyice alevlendirilmektedir. Bu olaylara eşlik eden seyahat uyarılarıyla bu olumsuz iklim daha da kötüleşmekte (Mylonopoulos vd., 2016), uyarılara yoğun biçimde maruz kalan birçok kişinin de bu durumdan ciddi biçimde etkilendiği bilinmektedir (Noy ve Kohn, 2010).

Seyahat uyarıları, ekonomik açıdan gelişmiş pek çok ülkede seyahat ve turizmi düzenleme ve güvence altına alma işlevi görmektedir (Buda, 2016). Devletler vatandaşlarına kendi seyahatleri hakkında daha iyi kararlar alabilmesi için yurtdışı seyahat konusunda ülkeler bazında bilgi ve öneriler sunmaktadır. Bu uyarılar, bireylerin seyahat risklerini bilmesi ve bir ülkeye seyahat edip etmeme konusunda düşünceleri için yapılmaktadır. Dengesiz siyaset, iç savaş, suç, şiddet veya tekrar eden terör saldırıları bu uyarıların yapılma nedenleri arasındadır (GOV.UK. [GU], 2017; Travel.State.Gov (TSG, 2017). Resmi seyahat uyarıları turistlerin karar verme sürecinde temel bir belirleyici değilken, 2001 yılında A.B.D.'de gerçekleşen 11 Eylül saldırılarının ardından internetin yaygın kullanımı ve küresel medya raporlarına erişimin artması ile birlikte karar verme sürecinde kilit rol oynamaya başlamıştır. Turist gönderen ülkeler riskli

destinasyonlar ile ilgili seyahat tavsiyeleri yayınlamaları konusunda kamuoyu ve medya baskılarına maruz kalmıştır. Ancak resmi seyahat uyarılarının bu ani ve yayılan şöhreti diplomasi, pazar, medya, seyahat endüstrisi ve seyahat sigortası konularında bazı önemli sonuçlar doğurmuştur (Beirman, 2006).

Seyahat uyarılarını temel risk değerlendirme faktörü olarak ele almaya başlayan seyahat sigortası şirketlerinin en küçük bir olayda bile etkilenen bölgeyi sigorta kapsamından çıkarmaları, belirli bir ülkedeki turistlere yönelik potansiyel tehdit uyarısı gibi spekülasyon tavsiyeleri ortaya çıkarmıştır (Beirman, 2006). Alanyazında seyahat uyarıları ve tavsiyeleri hakkında yapılan çalışma sayısı oldukça kısıtlı olsa da mevcut araştırmalarda devletler arasındaki ikili ilişkilerin seyahat tavsiyeleri üzerinde büyük bir etkisi olduğuna ve uyarıların politik birer araç olarak kullanıldığına değinilmektedir (Beirman, 2006; Deep ve Johnston, 2017; Mylonopoulos vd., 2016; Okumu, 2007; Sharpley vd., 1996; Tourism Concern, 2003). Bu kapsamda Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) (2017), turist güvenliğinin doğru bir şekilde sağlanması, olayın gerçekleştiği ev sahibi ülkenin ve turizm endüstrisinin en az zarar görmesi, yanlış tutumun önlenmesi ve eksik veya yanlış bilgilerin ortadan kaldırılması için seyahat tavsiyeleri rehberi yayınlarak küresel etik kodlar çerçevesinde ülkelere yol göstermiştir.

Seyahat uyarılarındaki net olmayan, kasti veya önyargılı bazı söylemler sadece olayın gerçekleştiği bölgenin değil, bazen tüm ülkenin tehlike altında olduğu izlenimi vermektedir. Bu durum da turizm hareketliliği üzerinde uzun süreli ve çarpan etkiler yaratabilmektedir. Son yıllarda Türkiye'yi ziyaret eden turist sayıları incelendiğinde, farklı birçok ülkeden gelen ziyaretçi sayılarında büyük düşüşler yaşandığı göze çarpmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), 2017a). Yıllara göre Türkiye'yi en fazla ziyaret eden ilk beş ülke ve turist sayılarındaki değişimler Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Türkiye'ye En Fazla Turist Gönderen Ülkeler ve Turist Sayıları (2014-2017)

2014		2015		2016		2017 (İlk 6 ay)	
Ülke	Sayı (bin)	Ülke	Sayı (bin)	Ülke	Sayı (bin)	Ülke	Sayı (bin)
Almanya	5.250	Almanya	5.580	Almanya	3.890	Rusya	1.692
Rusya	4.479	Rusya	3.649	Gürcistan	2.206	Almanya	1.246
İngiltere	2.600	İngiltere	2.512	İngiltere	1.711	Gürcistan	1.073
Gürcistan	1.755	Gürcistan	1.911	Bulgaristan	1.690	İran	1.006
Bulgaristan	1.693	Bulgaristan	1.821	İran	1.665	Bulgaristan	799

Kaynak: KTB, 2017a; KTB, 2017b.

Turist sayısındaki azalmanın doğrudan terörden kaynaklandığını söylemek güç olsa da terörün turizm üzerindeki etkisinin büyük olduğunu söylemek mümkündür.

YÖNTEM

Terör riskine yönelik resmi seyahat uyarı ve tavsiyelerinin temel alındığı bu çalışmada, son yıllarda Türkiye'ye en fazla turist gönderen ülkelerin yaklaşımları analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, UNWTO seyahat tavsiyeleri rehberindeki ilkeler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında Almanya, Rusya, İngiltere, Gürcistan, Bulgaristan ve İran Dışişleri Bakanlıklarının web sitelerinde yer alan yurtdışı seyahat uyarıları ile Türkiye hakkındaki seyahat tavsiyeleri incelenmiştir. Ülkelerin bir kısmı yurtdışı seyahatler için uyarı listeleri

yayınlarken, diğerleri seyahat tavsiyeleri başlığı altında ülkeler hakkında tek tek bilgiler vermektedir.

Bu araştırmada ülkelerin yayınladıkları seyahat uyarıları listeleri içinde Türkiye olup olmadığı belirlenmiş, uyarı listesi olmayan ülkelerin Türkiye ile ilgili tavsiyeleri ele alınmıştır. Bu sebeple araştırmada hem seyahat uyarısı hem de seyahat tavsiyesi başlıkları kullanılmıştır. Araştırma Mayıs-Temmuz 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Türkiye'ye en fazla turist gönderen altı ülkenin resmi web sitelerinde yayınladığı seyahat uyarı ve tavsiyeleri ikincil veri olarak ele alınmış, kalitatif içerik analizine tabi tutulmuş ve betimsel olarak yorumlanmıştır.

Ülkeler yurtdışı seyahatleri konusunda vatandaşlarını bilgilendirirken her ülkenin taşıdığı farklı risk türlerine değinmektedir. Alanyazında risk türleri ile ilgili birçok sınıflandırma yapılsa da turizmle ilgili riskleri temel olarak; a) terör, b) savaş ve politik istikrarsızlık, c) suç, d) sağlık ve e) doğal felaketler şeklinde sıralamak mümkündür (Fuchs ve Reichel, 2006; Korstanje, 2011; Lepp ve Gibson, 2003; Sönmez vd., 1999). Terörizm, uluslararası turizmi tehdit eden en büyük sorunlardan biri olarak kabul edildiğinden dolayı (Reisinger ve Mavondo, 2005), bu araştırmada yalnızca terör riski barındıran seyahat tavsiye ve uyarıları ele alınmıştır. Terörün diğer seyahat riskleri içindeki yerinin tespit edilebilmesi için diğer risk türleri de bulguların yorumlanmasında kullanılmıştır.

BULGULAR

Türkiye'ye son yıllarda en fazla turist gönderen altı ülkeye ait Dışişleri Bakanlıkları web siteleri incelendiğinde; Almanya, Rusya, Bulgaristan ve İran'ın yurtdışı seyahat tavsiyelerinin yanında vatandaşlarını seyahat risklerine karşı uyarmak için ayrı bir uyarı listesi yayınladıkları tespit edilmiştir. İngiltere'nin tüm ülkelere, Gürcistan'ın ise bazı ülkelere seyahatler konusunda bilgi sağladığı gözlenmiştir.

Almanya Seyahat Uyarı ve Tavsiyeleri

Almanya, güvenlikle ilgili genel uyarılarında vatandaşlarını dünya çapında devam eden terör saldırıları ve adam kaçırmaya tehlikelerine karşı uyarmaktadır. 2017 yılı Temmuz ayı itibarıyla küresel tehdidin yanında 25 ülkeye yönelik seyahat uyarısı yayınlanmıştır ve bu uyarılardan 15'i terör riskine yöneliktir (Tablo 2).

Tablo 2. Ülkeler ve Risk Türlerine Göre Almanya Seyahat Uyarıları

<i>Risk</i>	<i>Ülke</i>
Terör	Afganistan, Filipinler, Filistin, Irak, Mali, Mısır, Nijer, Suriye
Suç ve Şiddet	Kongo, Kamerun, Libya, Lübnan
Siyasi karışıklık	Filistin, Libya, Nijer, Ukrayna, Suriye
Savaş	Suriye

Yazar tarafından düzenlenmiştir. Kaynak: Auswärtiges Amt, 2017.

Almanya'nın seyahat uyarısı listesinde Türkiye yer almamaktadır. Son dönemde iki ülke arasındaki siyasi gerginlik artsa da Almanya'da yaşayan Türk nüfusun yoğunluğu ile geçmişten gelen yakın ilişkilerin bu durumda etkili olduğu düşünülebilir. Almanya'nın Türkiye hakkındaki seyahat tavsiyelerinde, 2015'ten beri tekrar eden terör olaylarının yaşandığı ve özellikle metropollerde turistleri de hedef alabilecek saldırılar yaşanabileceği belirtilmektedir. Buna karşılık Akdeniz sahili boyunca turistik destinasyonlarda güvenlikle ilgili bir olay

yaşanmadığı söylenmektedir. Atatürk Havaalanı, İstanbul ve Ankara şehir merkezleri ile son olarak Reina gece kulübünün terör saldırılarının hedefi olduğu ve birçok kişinin hayatını kaybettiği bilgisi verilmektedir. Almanya, vatandaşlarını Suriye ve Irak sınırındaki özellikle Diyarbakır, Cizre, Silopi, İdil, Yüksekova ve Nusaybin ile Mardin, Şırnak ve Hakkâri bölgelerine seyahat etmemeleri konusunda özellikle uyarmaktadır. Bunun dışında Güneydoğu'daki diğer illerde artan risk olduğu ve zorunlu seyahatler dışında bu yerlere gidilmemesi gerektiği de belirtilmektedir.

Rusya Seyahat Uyarı ve Tavsiyeleri

Rusya Federasyonu, 194 ülke hakkında seyahat bilgisi vermektedir. 2014-2017 Temmuz tarihleri arasında toplam 14 ülke için 24 tane seyahat uyarısı yayınlanmıştır ve bu uyarılardan 15'i terör riskine yöneliktir (Tablo 3).

Tablo 3. Ülkeler ve Risk Türlerine Göre Rusya Seyahat Uyarıları

<i>Risk</i>	<i>Ülke</i>
Terör	Endonezya, Fransa, Libya, Mısır, Tayland, Tunus, Türkiye
Suç ve Şiddet	Etiyopya, Libya,
Politik	A.B.D., Almanya, Çin (Hong Kong, Makao), Kore, Tayland
Salgın hastalık	Brezilya, Singapur.

Yazar tarafından düzenlenmiştir. Kaynak: Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı, 2017.

Rusya'nın Türkiye'ye yönelik yedi seyahat uyarısı bulunmaktadır ve bu uyarıların tamamı terörle ilgilidir (Tablo 4). Türkiye'ye yönelik terör uyarılarının 24 Kasım 2015 tarihinde iki ülke arasındaki gerçekleşen uçak krizinin ardından yoğunlaştığı göze çarpmaktadır.

Tablo 4. Rusya'nın Türkiye'ye Yönelik Seyahat Uyarıları

Tarih	Olay	Riskli Görülen Yerler - Öneriler
06.07.2016	Yüksek terör tehdidi	İstanbul, Ankara, popüler turistik bölgeler
01.07.2016	Olası terör tehdidi	Türkiye'den Rus vatandaşların güvenliği için gerekli önlemlerin alınması beklenmektedir.
30.06.2016	Devam eden terör tehdidi	Türkiye'den Rus vatandaşların güvenliği için gerekli önlemleri alması beklenmektedir.
22.06.2016	Terör tehdidi	Güneydoğu illeri, kalabalık yer ve gösteriler Rus vatandaşların ülkelerine geri dönmeleri tavsiye edilmektedir. (A.B.D. askerleri İzmir ve Muğla gibi illerde görevden alınmıştır.)
26.11.2015	Terör tehdidi	Türkiye'ye seyahatlerden kaçınılması, Türkiye'de olanların ülkelerine dönmeleri tavsiye edilmektedir.
24.11.2015	Artan terör tehdidi	Türkiye yerine daha güvenli olduğu için Mısır'a gidilmesi önerilmektedir.
07.08.2015	Şiddetli terör tehdidi	Ağrı, Bingöl, Bitlis, Van, Gaziantep, Diyarbakır, Kars, Mardin, Muş, Tunceli, Hatay, Hakkâri, Şırnak, Erzurum ile kalabalık yerler

Yazar tarafından düzenlenmiştir. Kaynak: Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı, 2017.

Rusya'nın diğer uyarıları incelendiğinde, net bir olay veya belirli bir yere değinilmediği, olayın sıcaklığının devam ettiği dönemlerde Rus vatandaşların ülkelerine geri dönmeleri ve Türkiye'ye seyahat etmemeleri gerektiği belirtilmektedir. 2016 yılında Rusya'nın koyduğu ambargo sebebiyle Türkiye'ye gelen Rus turist sayısında bir önceki yıla göre %76'luk düşüş yaşanmıştır. 2016 Temmuz ayından beri yayınlanan herhangi bir seyahat uyarısına rastlanmamaktadır. İlişkilerin iyileşmesinin ardından Türkiye'yi ziyaret eden Rus turist sayısı da 2017 yılının ilk altı ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre %820 artmıştır (KTB, 2017a; KTB, 2017b).

İngiltere Seyahat Tavsiyeleri

İngiltere, seyahat uyarıları için ayrı bir liste yayınlamamakta, 225 ülke veya bölge hakkında vatandaşlarına seyahat tavsiyesi vermektedir. Tavsiyelerde, terör tehditleri düşük, temel, genel ve yüksek olarak sınıflandırılmaktadır. Analizlerde yalnızca yüksek terör tehdidi içeren tavsiyeler incelenmiş olup, İngiltere'nin 42 ülke için bu uyarıyı yaptığı belirlenmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. İngiltere'nin Yüksek Terör Tehdidi Uyarısı Verdiği Ülkeler

Bölge	Ülke
Amerika	Kolombiya
Avrupa	Almanya, Belçika, Fransa, İsrail, Rusya, Türkiye
Asya ve Pasifik	Avustralya, Afganistan, Bangladeş, Burma, Endonezya, Filipinler, Hindistan, Malezya, Pakistan, Tayland
Afrika	Burkina Faso, Cezayir, Çad, Fas, Fildişi Sahili, Güney Afrika, Kamerun, Kenya, Mali, Moritanya, Nijer, Nijerya, Senegal, Somali, Tunus
Ortadoğu	Filistin, Irak, Kuveyt, Libya, Lübnan, Mısır, Suudi Arabistan, Suriye, Ürdün, Yemen

Yazar tarafından düzenlenmiştir. Kaynak: GU, 2017.

İngiltere'nin Türkiye'ye yönelik terör riski hakkında en fazla bilgi veren ülke olduğu görülmüştür. Bilgilendirmelerde yer ve olay isimleri, olaylarda hayatını kaybeden ve yaralananların sayıları ile özellikle turistlerin karıştığı olaylar net bir şekilde açıklanmaktadır. İngiltere'nin Türkiye tavsiyelerinde 2015 yılından itibaren Güneydoğu illerini de kapsayan 21 terör olayının adı geçmektedir (Tablo 6).

İngiltere'nin adı geçen olaylar dışında Türkiye'deki terör riskine yönelik genel uyarıları aşağıdaki gibidir (GU, 2017).

“Teröristlerin Türkiye’de saldırılar düzenleme ihtimali oldukça yüksektir. Bir dizi terör örgütü aktiftir. 2015’ten beri ülkenin güneydoğusunda PKK’nın (Ayrılıkçı Kürtler) terör faaliyetlerinde artış vardır. Ankara ve İstanbul gibi illerin de dâhil olduğu şehirlerde DAEŞ (ISIL olarak bilinen)’in intihar saldırıları, aşırı solcu DHKPC ve Ayrılıkçı Kürt örgütü TAK’ın saldırıları olmuştur. DAEŞ ve TAK’ın da dâhil olduğu terör örgütleri kamuoyuna Türkiye’deki turistik bölgelere saldırı tehdidinde bulunmuştur. Daha fazla saldırı meydana gelmesi olasıdır. Saldırıları rastgele olabilir ve yabancılar tarafından ziyaret edilen yerleri etkileyebilir. Türkiye’deki havacılık endüstrisine yönelik artan bir saldırı riski vardır.”

İngiltere'nin seyahat tavsiyelerinde yer alan bilgi, olay ve yer adlarının diğer ülkelere oranla daha kapsamlı olduğu ve daha detaylı bilgiler içerdiği açıkça görülmektedir.

Tablo 6. İngiltere Seyahat Tavsiyelerinde Türkiye’de Gerçekleşen Terör Olayları

Tarih	Yer	Olay
01.01.2017	Reina gece kulübü, İstanbul	Terörist saldırısı
10.12.2016	Beşiktaş Stadı, Dolmabahçe-İstanbul	Bomba yüklü araç
24.11.2016	Hükümet Binası, Adana	Bombalı saldırı
14.10.2016	Kemer-Antalya	Roket saldırısı
14.10.2016	Hakkâri, Diyarbakır, Van, Adıyaman	Terörist saldırısı
06.10.2016	Polis karakolu, Yenibosna-İstanbul	Bombalı saldırı
24.08.2016	Kemer-Antalya	Bombalı saldırı
20.08.2016	Düğün töreni, Gaziantep	Terörist saldırısı
28.06.2016	Atatürk Havaalanı, İstanbul	Terörist saldırısı
07.06.2016	Vezneciler-İstanbul	Bombalı saldırı
01.05.2016	Polis Karakolu, Gaziantep	Bombalı saldırı
27.04.2016	Ulu Cami, Bursa	İntihar saldırısı
19.03.2016	İstiklal Caddesi, İstanbul	İntihar saldırısı
13.03.2016	Kızılay Meydanı, Ankara	Bombalı saldırı
17.02.2016	Askeri kışla, Ankara	Bombalı saldırı
12.01.2016	Sultanahmet, İstanbul	İntihar saldırısı
23.12.2015	Sabiha Gökçen Havaalanı, İstanbul	Havan saldırısı
10.10.2015	Tren İstasyonu, Ulus-Ankara	Bombalı saldırı
20.07.2015	Suruç-Şanlıurfa	İntihar saldırısı
09.06.2015	Diyarbakır	Terörist saldırısı
05.06.2015	HDP mitingi, Diyarbakır	Bombalı saldırı

Yazar tarafından düzenlenmiştir. Kaynak: GU, 2017.

Gürcistan Seyahat Tavsiyeleri

Gürcistan, yalnızca belirli ülkeler hakkında bilgi sağlamaktadır. Seyahat tavsiyesi verilen ülkeler; Arnavutluk, Belarus, Belçika, Brezilya, Brunei, Danimarka, Estonya, Etiyopya, Fransa, İngiltere, İran, İrlanda, İsrail, İtalya, İzlanda, Japonya, Kamboçya, Kanada, Katar, Kıbrıs, Kore, Latviya, Litvanya, Mısır, Özbekistan, Portekiz, Ürdün'dür. Türkiye bu ülkeler arasında yer almamaktadır (Gürcistan Dışişleri Bakanlığı, 2017).

Gürcistan'ın Türkiye'ye yönelik bir seyahat uyarısında bulunmamasının iki ülke arasındaki karşılıklı ilişkilerden kaynaklandığı söylenebilir. 2015'te Gürcistan'dan Türkiye'ye gelen turist sayısı yaklaşık iki milyon iken (KTB, 2017a), Türk vatandaşların da son beş yılda en fazla ziyaret ettiği ülke Gürcistan olmuştur (Türkiye İstatistik Kurumu, 2016). 2015'te Gürcistan'ı ziyaret eden yaklaşık altı milyon turistin %24'ünü Türkler oluşturmaktadır (Georgian National Tourism Administration, 2015).

Bulgaristan Seyahat Uyarı ve Tavsiyeleri

Bulgaristan, yurtdışı seyahatler konusunda ülkeler hakkında tek tek tavsiye vermenin yanında seyahat uyarıları için ayrı bir liste de yayınlamaktadır. Bu listede ülkeler güvenlik risklerine bağlı olarak uyarı seviyelerine ayrılmıştır. Birinci seviyede 113 ülke bulunmaktadır ve risk taşımadıkları için bu ülkeler hakkında özel bir uyarı yapılmamaktadır. Türkiye, aralarında özellikle Afrika ülkeleri ile Türkiye Cumhuriyetlerinin bulunduğu 45 diğer ülke ile ikinci seviye riskli ülkeler arasındadır. Vatandaşlara bu ülkelerin güncel durumları hakkında daha fazla bilgi

edinmeleri gerektiği önerilmektedir. Üçüncü seviyedeki bazı Afrika ülkeleri ile İran, Kuzey Kore, Mısır, Pakistan ve Ukrayna gibi 19 ülke için artan derecede risk uyarısı verilmekte ve gerekli olmadıkça belirli bölgelerine gidilmemesi gerektiği belirtilmektedir. Dördüncü seviyede bulunan Afganistan, Güney Sudan, Irak, Kamerun, Lübnan, Mali, Orta Afrika Cumhuriyeti, Somali ve Yemen için seyahatten kaçınma uyarısı verilmekte ve yalnızca zorunlu seyahatlerin yapılabileceği söylenmektedir. Beşinci seviyedeki Libya ve Suriye için ise tüm seyahatlerden kaçınma ve ülkeyi terk etme uyarısı verilmektedir (Bulgaristan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2017).

Bulgaristan, güvenlik ile ilgili genel uyarılarında son zamanlarda dünyanın birçok ülkesinde terör saldırılarının giderek arttığını belirtmektedir. Avrupa kıtasının da artık istisna olmadığı, Paris, Brüksel, Nice, Berlin, Londra ve Stockholm gibi büyük Avrupa şehirlerinde terör olaylarının yaşandığı ifade edilmektedir. Türkiye ile ilgili seyahat tavsiyeleri incelendiğinde; Ankara, İstanbul ve İzmir gibi özellikle büyük şehirlerde yüksek terör tehdidinin devam ettiği, halka açık ve kalabalık alanların, metro giriş-çıkışlarının, popüler turistik merkezlerin, büyük alışveriş merkezleri ile karakolların terör örgütlerinin olası hedefleri arasında olduğu, ülkenin güneydoğusundaki riskli durumun halen devam ettiği ve terör eylemlerinin artabileceği söylenmektedir. Güneydoğu'daki Gaziantep, Diyarbakır, Urfa, Hakkâri, Siirt, Van ve Cizre gibi yerlere seyahat etmekten kaçınılması gerektiği de ayrıca belirtilmektedir.

İran Seyahat Uyarı ve Tavsiyeleri

İran, yurtdışı seyahatler için 176 ülke hakkında tavsiye vermekte, seyahat uyarılarını da ayrıca yayınlamaktadır. Uyarılarla ilgili güncellemeler haberler bölümünde de yer almaktadır. İran, 2013 yılından itibaren toplam 34 ülke için 43 seyahat uyarısı yayınlamış, diğer ülkelerin aksine özellikle hac dönemlerinde dikkat etmeleri gereken bürokratik işlemlerle ilgili vatandaşlarını uyarmıştır. Gerek benimsediği rejim gerekse ikili ilişkilerinin doğal bir sonucu olarak politik konular İran'ın seyahat uyarılarında çoğunluğu oluşturmaktadır. Terörle ilgili yayınlanan beş seyahat uyarısı bulunmakta ve bunların tamamının Türkiye'ye yönelik olduğu göze çarpmaktadır (Tablo 7).

Tablo 7. Ülkeler ve Risk Türlerine Göre İran Seyahat Tavsiyeleri

<i>Risk</i>	<i>Ülke</i>
Terör	Türkiye
Suç	Çin, Etiyopya, Senegal, Tayland, Yunanistan
Politik	Amerika, Çin, Danimarka, Endonezya, Etiyopya, Gana, Gürcistan, Hindistan, Irak, İspanya, Katar, Kazakistan, Kırgızistan, Malezya, Özbekistan, Rusya, Sierra Leone, Suudi Arabistan, Tataristan, Tayland, Türkiye, Türkmenistan, Yunanistan
Salgın hastalık	Angola, Etiyopya, Senegal, Sierra Leone, Tanzanya

Yazar tarafından düzenlenmiştir. Kaynak: İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2017.

İran'ın Türkiye'ye yönelik seyahat tavsiyeleri incelendiğinde, 2015 ve 2016 yıllarında yayınlanan dört uyarıda özel bir yer veya olaydan bahsedilmediği ancak Güneydoğu bölgesindeki güvensiz ortam nedeniyle gerekli olmayan seyahatlerden, kalabalık yer ve gösterilerden kaçınılması önerilmektedir. En son 5 Mart 2017'de yayınlanan uyarıda ise "Türkiye'ye seyahat etmeyi düşünen vatandaşlar, geçtiğimiz aylardaki güvenlik koşulları ve yaklaşan Nevruz'u göz önünde bulundurmalıdır. Seyahatler zorunlu ise güvenlik endişeleri

sebebiyle mutlaka gerekli önlemler alınmalıdır" denilmektedir. Net olmayan bu mesaj, önyargılı bir uyarı niteliği taşımaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin turist deposu olan ülkelerin teröre yönelik seyahat uyarılarının incelendiği bu çalışmada, ülkelerin hakkında uyarı yayınladığı riskli ülkeler birbiri ile benzerlik gösterse de çoğunun uyuşmadığı görülmüştür. Araştırmada Gürcistan'ın Türkiye hakkında seyahat uyarısı veya tavsiyesinde bulunmadığı, Türkiye'ye yönelik terör uyarısı veya tavsiyesinde bulunan Almanya, Rusya, İngiltere, Bulgaristan ve İran'ın uyarılarının ise birbiriyle aynı olmadığı tespit edilmiştir. Uyarıların ortak noktası ülkenin güneydoğusunun yüksek terör tehdidi altında olduğu iken, İngiltere, Türkiye'de yaşanan terör olayları hakkında en fazla bilgi paylaşan ülke olmuştur. Bulgaristan ve İran uyarılarında net bir terör olayından bahsetmezken, vatandaşlarına büyük şehirler ve kalabalık alanlardan uzak durmalarını önermektedir. Almanya'nın seyahat uyarıları listesinde Türkiye yer almazken, seyahat tavsiyelerinde Atatürk Havaalanı, İstanbul ve Ankara patlamaları ile Reina gece kulübü saldırılarına değinilmiş, turistik destinasyonlara yönelik bir olay yaşanmadığı ancak yaşanabileceği belirtilmiştir.

Rusya'nın Türkiye'ye yönelik uyarılarının iki ülke arasındaki uçak krizinin ardından yoğunlaştığı göze çarpmıştır. Bu tarih öncesindeki tek uyarı sınır ve Güneydoğu illerine yönelik genel bir nitelik taşıırken, uçak krizinin yaşandığı gün Rus vatandaşlarına daha güvenli olduğu gerekçesiyle Türkiye yerine Mısır'a gitmeleri önerilmiştir. Ancak bu olaydan yaklaşık bir ay önce Mısır'dan havalanan bir Rus uçağı tamamına yakını Rus turistlerin oluşturduğu 224 yolcu ve mürettebatıyla düşmüş ve kurtulan olmamıştır. Uçağın teknik bir arıza ile düştüğü belirtilse de bir terör örgütü bunun bir terör eylemi olduğunu iddia etmiştir. Yetkililer saldırı ihtimalini kabul etmese de uluslararası medyada durumla ilgili birçok haber yapılmış, Avrupa'nın en büyük havayolu şirketlerinden Lufthansa ve Air France, olayın gerekçesi açıklanana kadar Sina üzerinden uçmayacaklarını duyurmuştur (BBC, 2015; RT, 2015; Sputnik, 2015). Mısır, geçmişinde ve son yıllarda Türkiye gibi terör saldırılarının hedefinde olan destinasyonlardan biridir. Rusya'nın bu uyarısında doğrudan alternatif göstermesi güvenlikten ziyade politik gerekçelerle hareket ettiğini göstermektedir.

UNWTO (2017) seyahat tavsiyeleri rehberinde, seyahat tavsiyelerinde yayınlanan tehdit ve risklerin net, olayla ilgili, uygun ve güncel olması, belirsiz dilden, yanlı ve politik tutumdan kaçınılması gerektiği ifade edilmektedir. Tehdit ve risklerin duyurulurken olayın gerçekleştiği bölgenin konumuna özgü olması, haritalar içermesi ve ilgili mesafeleri belirtmesi önerilmektedir. Olayın etkisi geçtikten sonra uyarının kaldırılması, etkilenen bölge ile işbirliği içinde olunması da rehberde tavsiye edilmektedir. Araştırma kapsamındaki seyahat uyarıları UNWTO kriterlerine göre değerlendirildiğinde; Almanya, Rusya, Bulgaristan ve İran'ın uyulması gereken etik ilkeleri karşılayamadığı söylenebilir. Almanya'nın İngiltere'ye göre daha temkinli davrandığı ve daha az ülke hakkında seyahat uyarısı yayınladığı görülmüştür. Bu durumun ülkeler arasındaki diplomasiye kaynaklanması muhtemeldir.

İngiltere'nin Türkiye'ye yönelik uyarılarında etik ilkeler ile hareket ettiği ancak bu durumu diğer ülkeler için de uygulayıp uygulamadığının belirsiz olduğu söylenebilir. Tourism Concern (2003) tarafından yayınlanan raporda da adil olmadığı anlaşılan bu durum açık biçimde dile getirilmiştir. 11 Eylül saldırılarının ardından dikkat edilmesi tavsiye edilse de ne New York ne de A.B.D. seyahat uyarılarına maruz kalmıştır. Aksine teröristlere Batılı yaşam tarzına müdahale edemeyeceklerini göstermek için güçlü bir mesaj göndermek ve ülkenin uğradığı

ekonomik kaybı telafi etmek için insanlar New York'a seyahat etmeye teşvik edilmiştir (Okumu, 2007). Öte yandan çok daha fakir olan ve turizm sektörüne daha fazla ihtiyacı olan Bali, birçok batı ülkesi tarafından 2002'deki saldırıların üstünden bir yıl geçmesine rağmen yasaklı bölge ilan edilmiştir. İngiltere tavsiyelerinin diğer devletler ve risk değerlendirmesi yapan tur operatörleriyle tutarsızlık içinde olduğu da raporda dile getirilmiştir. Örneğin, İngiltere'den Bali'ye tur satılmazken, Almanya'daki aynı gruba bağlı tur operatörleri müşterilerini Bali'ye gönderebilmiştir. Diğer birçok Avrupa ülkesi ile Uzakdoğulu turistler de bu süreçte Bali'yi ziyaret etmeye devam etmiştir (Tourism Concern, 2003). Tutarsız bu durumun gelişmemiş Afrika ülkeleri üzerindeki ekonomik çıkarlarından dolayı birçok gelişmiş devlet tarafından sıklıkla sürdürüldüğü de bilinmektedir (Kırlar-Can, 2017; Okumu, 2007; Tourism Concern, 2003).

Turist gönderen ülkelerin aşırı detaycı davranması ve en küçük olaylarda bile uyarılar yöneltmesi etkilenen ev sahibi ülkelerde turizm endüstrisinden geçimini sağlayanlar üzerinde telafisi olmayan etkiler yaratabilmektedir. Diğer yandan olumsuz söylemlerin bir destinasyona seyahat etme kararı verenler üzerinde de yıkıcı bir etkisi olduğu bilinmektedir (Kozak vd., 2007; Sönmez ve Graefe, 1998). Seyahat uyarılarının olumsuz etkileri yalnızca olayların yaşandığı alan ile sınırlı kalmadığı için uyarı yapan ülkelere daha dikkatli davranmaları, gerçekçi ve adil olmaları, kendi vatandaşlarının güvenliklerini koruma amacının ötesindeki yanlı, önyargılı, politik veya diğer çıkarlardan kaçınmaları önerilmektedir. Türkiye'nin bu tarz kriz dönemlerinde gerek resmi kanallar ile gerekse sosyal medyada daha etkin bir iletişim dili kullanması gerekmektedir.

Türkiye'yi ziyaret eden turist profilinin oldukça geniş olması araştırma alanının da karmaşık bir yapıya sahip olmasına neden olmaktadır. Yayınlanan seyahat uyarı ve tavsiyeleri doğrudan turist gönderen ülkelerin vatandaşlarına yönelik olduğu için bu ülkelerden bazıları duyurularını yalnızca kendi ana dillerinde yapmaktadır. Bu durum verilerin detaylı bir biçimde incelenmesini oldukça zorlaştırmış, genel durum ortaya çıkarılsa da detaylı analizlerin önüne geçmiştir.

Seyahat uyarıları ve tavsiyelerinin ziyaretçilerin davranışları ve risk algıları üzerindeki etkileri ile uyarıları/tavsiyeleri yayımlayan kuruluşa bağlı olarak bu etkinin derecesi üzerine yapılan sistematik bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu sebeple gelecek çalışmalarda seyahat uyarıları/tavsiyelerinin seyahat edenler ve seyahatleri organize edenler üzerindeki etkilerinin araştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Almanya Dışişleri Bakanlığı (2017). *Aktuelle Reisewarnungen* [Güncel Seyahat Uyarıları]. http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Laenderinformationen/01-Reisewarnungen-Liste_node.html, (1.7.2017).

BBC (2015). *Rusya: Mısır'da Düşen Uçakta Bomba Vardı*. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/151117_rus_ucak_misir, (24.8.2017).

Beirman, D. (2006). A Travel Industry Perspective on Government Travel Advisories. J. Wilks, D. Pendergast and P. Leggat (Eds.). *Tourism in Turbulent Times: Towards Safe Experiences for Visitors* in (pp. 309-319). Amsterdam: Elsevier.

Buda, D. M. (2016). Tourism in Conflict Areas: Complex Entanglements in Jordan. *Journal of Travel Research*, 55(7):835-846.

- Bulgaristan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2017). *Предупреждение За Пътуване* [Seyahat Uyarıları]. <http://www.mfa.bg/120/patuvamza>, (1.7.2017).
- Deep, A. and Johnston, C.S. (2017). Travel Advisories – Destabilising Diplomacy in Disguise. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure & Events*, 9(1):82-99.
- Dünya Turizm Örgütü [UNWTO] (2017). *Travel Advisories*. <http://rcm.unwto.org/risk-crisis-management/travel-advisories>, (27.5.2017).
- Fuchs, G., Uriely, N., Reichel, A. and Maoz, D. (2012). Vacationing in a Terror-stricken Destination: Tourists' Risk Perceptions and Rationalizations. *Journal of Travel Research*, 52(2):182-191.
- Georgian National Tourism Administration [GNTA] (2015). *2015 Georgian Tourism in Figures*. <http://gnta.ge/wp-content/uploads/2016/06/2015-eng.pdf>, (30.8.2017).
- GOV.UK [GU] (2017). *Foreign Travel Advice*. <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice>, (17.6.2017).
- Gürcistan Dışişleri Bakanlığı (2017). *სასაგებდლო ინფორმაცია* [Yararlı Bilgiler]. <https://geoconsul.gov.ge/ka/usefulInformation>, (1.7.2017).
- İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2017). *توصیه های مسافرتی نوروز* [Yeni Seyahat Tavsiyeleri]. <http://mfa.ir/index.aspx?siteid=1&keyid=&siteid=1&pageid=2143>, (1.7.2017).
- Kırlar-Can, B. (2017). Is It Safe to Travel Anywhere in the World? Terrorism-related Travel Warnings Issued by U.S. and U.K. *15th APACCHRIE Conference Proceedings* in (pp. 1558-1571). 31 Mayıs-3 Haziran 2017, Bali-Endonezya.
- Korstanje, M.E. (2011). The Fear of Traveling: A New Perspective for Tourism and Hospitality. *Anatolia*, 22(2):222-233.
- Kozak, M., Crotts, J.C. and Law, R. (2007). The Impact of the Perception of Risk on International Travelers. *International Journal of Tourism Research*, 9:233-242.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB] (2017a). *Giriş-çıkış Yapan Ziyaretçiler, Yabancı ve Vatandaşlar, Analık 2016*. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, (1.7.2017).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB] (2017b). *Sınır Giriş-çıkış İstatistikleri*. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, (1.7.2017).
- Lepp, A. and Gibson, H. (2003). Tourist Roles, Perceived Risk and International Tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(3):606-624.
- Mylonopoulos, D., Moira, P. and Kikilia, A. (2016). The Travel Advice as an Inhibiting Factor of Tourist Movement. *TIMS Acta*, 10(1):13-26.
- Noy, C. and Kohn, A. (2010). Mediating Touristic Dangerscapes: The Semiotics of State Travel Warnings Issued to Israeli Tourists. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 8(3):206-222.
- Okumu, W. (2007). Security Alerts and Their Impacts on Africa. *African Security Review*, 16(3):42-48.
- Pizam, A. and Mansfeld, Y. (2006). Toward a Theory of Tourism Security. Y. Mansfeld and A. Pizam (Eds.). *Tourism, Security and Safety: From Theory to Practice* in (pp. 1-27). Burlington, USA: Elsevier.

- Reisinger, Y. and Mavondo, F. (2005). Travel Anxiety and Intentions to Travel Internationally: Implications of Travel Risk Perception. *Journal of Travel Research*, 43:212-225.
- RT (2015). *Russian Passenger Jet Crash: Black Boxes Analyzed, Show No Sign of System Failure Live Updates*. <https://www.rt.com/news/320225-plane-crash-russian-egypt/>, (24.8.2017).
- Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı (2017). *Предупреждения Для Российских Граждан* [Rus Vatandaşları için Uyarılar]. <http://www.mid.ru/ru/preduprezdenie-dla-rossijskih-grazdan1>, (1.7.2017).
- Sharpley, R., Sharpley, J. and Adams, J. (1996). Travel Advice or Trade Embargo? The Impacts and Implications of Official Travel Advice. *Tourism Management*, 17(1):1-7.
- Sönmez, S.F. and Graefe, A.R. (1998). Influence of Terrorism Risk on Foreign Tourism Decisions. *Annals of Tourism Research*, 25(1):112-144.
- Sönmez, S.F., Apostolopoulos, Y. and Tarlow, P. (1999). Tourism in Crisis: Managing the Effects of Terrorism. *Journal of Travel Research*, 38(1):13-18.
- Sputnik (2015). *Rus Yolcu Uçağı Mısır'da Düştü: 224 Ölü*. <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201510311018723956-misir-ucak-rusya-sina-kogalimaviya/>, (24.8.2017).
- Tourism Concern (2003). *FCO Travel Advisories: The Case for Transparency and Balance*. London: Tourism Concern.
- Travel.State.Gov [TSG] (2017). *Alerts and Warnings*. <https://travel.state.gov/content/passports/en/alertswarnings.html>, (15.6.2017).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2016). *Gidilen Ülkelere göre Yurt dışına Giden Vatandaşlar, 2003-2016*. www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1611, (30.8.2017).